

20. Prof. Dr. Mustafa Uzunpostalcı

Emekli Selçuk Üniversitesi öğretim üyesi

Dr. Tayyar Altıkulaç ile ilk tanışmamız 1959-1960 öğretim yılı başlangıcında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'ne öğrenci olarak yaptırdığımız kayıt sırasında oldu. O yıl öğretime açılan İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nde aynı sınıfta öğrenci olmuştuk. Onun enstitüye bazan Harley Davidson marka motosikletiyle geldiğini, cebinde zaman zaman vida ve benzeri şeylerin eksik olmadığını, memleketi Kastamonu Devrekâni'ye motosikletle gidip geldiğini hatırlıyorum.

O yıl başlayan arkadaşlığımız, okul bitip görev yaptığımız daha sonraki yıllarda kısmen âmir-memur ilişkisi, bunun dışında kalan zamanlarda da normal arkadaşlık çerçevesinde hep devam etti. Fakat bir araya geldiğimizde, ortak ve değişmez gündemimiz hep “memleketimize ve milletimize yapacağımız hizmetler” olmuştur. “Bu hizmetleri daha verimli ve daha etkili kılmak için neler yapmalıyız?” sorusu ömür boyu cevabını bulmaya çalıştığımız bir sorudur.

Altıkulaç genel olarak hep bir şeyler yapmak, yapılabilecek işlere dikkat çekmek ve bir şeye karar verince de tavizsiz olarak onu uygulamak azim ve kararında bir arkadaşımızdı. Bu karakteri günümüze kadar da hiç değişmedi. Bugün emekli olmamıza rağmen onu hâlâ, üstlendiği işleri verimli bir şekilde sonuçlandırabilme heyecanı içinde görüyoruz.

Mezuniyetinden sonrasındaki hocalık yıllarında onu, sadece ders verme yükümlülüğünü yerine getiren bir öğretmen / öğretim elemanı olarak değil, öğrencilerin daha iyi yetişmesi için kafa yoran; bazan öğrenciler ve bazan da idarecilerle karşı karşıya gelmek pahasına düşündüklerini uygulamaya koyan biri olarak görürüz.

Altıkulaç'ın hizmette esas etkinliği, Diyanet'te başkan yardımcılığı görevine atanması ile dikkati çeker. Bu etkinlik ve aktif yöneticilik, Din Eğitimi genel müdürü ve daha sonra Diyanet İşleri başkanı olduğu dönemde iyice kendini gösterir.

Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki hizmet yıllarında, aynı kurumda görevli değildim ama bizzat gözlemlerime dayanarak şu hususu takdir hislerimle ifade etmek isterim: Diyanet İşleri Başkanlığı gerçek bir devlet kurumu olma vasfını onun bu kurumun başında bulunduğu yıllarda kazanmıştır. Diğer bir ifade ile Diyanet İşleri Başkanlığı, sonraki yıllarda gösterilen farklı ve aksak yönetimler bir yana, bugünkü durumunu ve konumunu ona borçludur.

Türkiye Diyanet Vakfı'nın kurulmasındaki gayreti, okuduğu hatm-i şerif programının telif haklarını bu vakfa bağışlaması, hacılarımızın her türlü istismar ve perişanlıktan kurtarılması için hac organizasyonunu disipline etmesi, onun başarısı ve hatırlanması gereken hizmetleridir. Yurt dışındaki işçilerimizin dinî ihtiyaçlarını karşılamak üzere Batı Avrupa ülkelerinde ve Avustralya'da Diyanet'in teşkilatlanmasını sağlayan, işçilerimizin yoğun olarak bulunduğu bu ülkelerde vakıflar kuran girişimci yine Altıkulaç'tır. Bu insanlarımızı din istismarından kurtarmak ve bu ihtiyaçlarını karşılamak için yıpranmak pahasına bu işlerle uğraşmak, her hizmet adamının göze alabileceği şeyler değildir.

Altıkulaç Millî Eğitim Bakanlığı'ndaki hizmet döneminde de boş durmadı; ancak bu bakanlıktaki görevine, bazı istemezükçülerin girişimleri yüzünden -kararnamesi çıktığı halde- on yedi ay sonra başlayabildiğini hatırlatalım.

1976 yılına kadar sayıları altı olan Yüksek İslâm Enstitüsü, o yıl açılmasına karar verilen Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü ile birlikte yediye çıkmıştı. Herhangi bir isteğim olmamasına

ve hatta tayin edilmemem konusunda ısrarcı davranmama rağmen beni bu enstitüye müdür olarak tayin etmiş, böylece Altıkulaç ile ilişkimiz âmir-memur ilişkisine dönüşmüştü.

Genel müdür olarak tayin edildikten sonra, bağlı kurumların ve hizmet alanlarının düzenlenmesi için gayret sarfetmiş, birçok değişiklik yapmış ve yenilik getirmiştir. Meselâ kuruluşundan itibaren hiçbir değişiklik yapılmadan devam eden Yüksek İslâm enstitülerinin ders ve müfredat programlarını ele almış ve bunları günün şartlarına uygun hale getirmiştir. Bu arada mezunlarının hizmet alanlarını göz önünde bulundurarak bu enstitülerin üç bölüm halinde programlanmasını gerçekleştirmiştir.

İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nün kuruluşunda tahsis edilen asistanlık kadroları, bu enstitülerin sayısı yıllar geçtikçe artmasına ve yediyi bulmasına rağmen o güne kadar hiç artırılmamış; bu sebeple de buralarda öğretmenlik yapabileceklerin seçim ve tayinleri konusunda çeşitli yol ve yöntemler izlenmiştir. Altıkulaç, Din Eğitimi genel müdürü olduktan sonra onun ilk yaptığı önemli işlerden biri de kadro sayısını arttırmak ve alınan 100 adet asistanlık kadrosunu her enstitüye yeter sayıda tahsis etmek olmuştur. Böylece buralarda öğretmenlik yapacakların yetişme alanlarının da aynı kurumlar olmasını sağlamış ve o zamana kadar Yüksek İslâm enstitülerine öğretmen tayininde başvurulan diğer yöntemleri ortadan kaldırmıştır. Yüksek İslâm enstitülerine böyle bir statü kazandırılması, 1982 yılında çıkarılan 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kurulu Kanunu ile üniversitelere bağlanan yüksek okullar içerisinde Yüksek İslâm enstitülerinin fakülteleşmesini kolaylaştırmış ve bu sayede fakülteler kısa sürede akademik kadrolarını tamamlama imkânı bulmuştur.

Diyanet İşleri Başkanlığı her dönemde az veya çok, siyasetin etkisi altında kalmıştır. Fakat 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş Kanunu çıktıktan ve bu kanuna uygun yönetmelikler yapıldıktan sonradır ki bu etkiler oldukça azalmıştır. İşte bu dönemde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu noktaya erişmesinde birinci derecede Altıkulaç'ın tesiri olmuş ve bu kazanım, sonraki dönemlerde zikzaklar çizmiş olsa da günümüze kadar sürmüştür. Ne yazık ki bu kanunun bazı maddeleri iptal edilmiş, fakat yıllardan beri bu iptalin doğurduğu boşlukları ve eksiklikleri giderecek sonuca bir türlü ulaşılamamıştır. Bu konuda başkan olarak çok gayret etmiş olmasına rağmen bir türlü muvaffak olamayan Altıkulaç, sonunda emekli olmaya karar vermiştir. 1985 yılında verdiği bu kararını, bazı arkadaşların telkin ve tavsiyeleri ile bir müddet geciktirmişse de durumu daha fazla uzatmak da istememiştir.

Bu arada şu anekdotu zikretmeliyim: 1985 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı ile ilgili hizmetlerden sorumlu Devlet Bakanı Kâzım Oksay, beni Ankara'ya davet etmiş ve Tayyar Altıkulaç'ın Diyanet İşleri başkanlığından emekli olarak ayrılmak istediğini, yerine beni düşündüklerini söylemiş ve o ayrılıncaya kadar başkan yardımcılığı görevini kabul etmemi, istediğim zaman da üniversiteye geri dönebileceğimi belirtmişti. Ben de başkalarıyla da istişare etmeden düşünmüş, sonunda teşekkür ederek kabul edemeyeceğimi bildirmiştım. Bu görüşmeden bir gün sonra Tayyar Bey beni aradı; Ankara'ya geldiğim halde, başkanlığa uğramadığım ve kendisiyle bu konuda istişare etmeden teklifi reddettiğim için bana sitem etti ve ismimi kendisinin verdiği söyledi. Ona da kabul edemeyeceğimi bildirdim ve kendisine teşekkür ettim.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra ortaya çıkan Türk devletlerine çeşitli yardımlar ulaştıran Türkiye Diyanet Vakfı, maddî destek vererek başkanlığın buralara din görevlileri göndermesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca Yüksek Öğretim Kurulu ile anlaşarak Azerbaycan, Türkmenistan ve Kırgızistan gibi bazı ülkelerin üniversiteleri bünyesinde birer İlâhiyat

Fakültesi açılmasını gerçekleştirmiş, bu fakültelerin masraflarını üstlenmiştir. Bunlardan özellikle Azerbaycan ile olan ilişkileri düzenlemeyi ve öğrencilerle ilgilenmeyi bizzat Altıkulaç üzerine almıştır. Bu fakülteden mezun olanlara iş sahası da açmak düşüncesiyle ve özel gayretleri neticesinde Türkiye’de olduğu gibi, Azerbaycan okullarında da din dersleri okutulması fikrini kabul ettirmiştir.¹

Memleketimizde iş yapan ve hizmet üreten kimselerin takdir görmediği gibi, bu âkıbet Altıkulaç için de mukadder olmuştur. Menfaatleri zarar gören veya istediğine ulaşamayan bazı kişi ve çevreler, aleyhte tezvira bulunmayı ihmal etmemişlerdir. Bu konu sadece onun icraatlarıyla da sınırlı kalmamış, zaman zaman şahsına da yönelmiştir. Kendisi, memleketimizde Kur’ân-ı Kerim’i en güzel okuyan sayılı kimselerden biri olmasına rağmen, Avrupa’da bulunduğu bir dönemde onun Kur’an düşmanı olduğu, kendisinin de zaten Kur’an okumayı dahi bilmediği şeklinde yapılan bir propaganda ile karşılaştığımda duyduğum şaşkınlığımı tarif edemem.

Hiç şüphesiz bu kadar iş yapan kimse bazı hatalar da yapmıştır. Tayyar Bey de görevi sırasında bazı kimseleri kırmış, bazı yanlışlar yapmış olabilir. Benim tespitlerime göre o, işlerini asla duygularına göre yürüten biri değildir. Kendisinden bir şey istendiğinde veya bir görevli hakkında şikâyet söz konusu olduğunda, konuyu mutlaka inceletir, işin mahiyetini öğrenmeden adım atmazdı. Çok stresli geçen bir çalışmadan sonra, hiçbir şey olmamış gibi, tekrar işinin başına dönebilmesi veya yeni bir işe daha teşebbüs edebilmesi onun göze çarpan başka bir özelliğidir.

Bazılarına göre Altıkulaç, “hataları bağışlamayan, despot, astlarını ezen” bir kimse ise de, bence bu yakıştırmalar, onun iş yapma konusundaki ciddiyetinden, verdiği görevleri titizlikle takip etme huyundan, işini aksatanların yüzlerine karşı bunu söylemesinden kaynaklanan değerlendirmelerdir.

Onun hakkında söylenenlerden biri de şudur: “O herhangi bir yerde ikinci konuma düşmek istemez; nerede olursa, hangi görevi üstlenirse daima kendisinin ön planda olmasını arzu eder ve ne pahasına olursa olsun bunu da sağlar.”

Ancak böyle düşünürken, onun bulunduğu görevlerde işleri zaten böyle bir konumda yürütmekte olduğu göz ardı edilmemelidir. Aslında onun sert görünüşü yanında bir mesele hakkında karar verirken son derecede mutedil, orta yolu ve hakkaniyeti gözetken bir yönünün bulunduğu da bilinmelidir.

O personelinden yalnız iş bekleyen bir âmir değil, aynı zamanda onların haklarını koruyan, kendilerine saygı duyulan kimseler olmalarına çalışan biridir. 1970 yılında uygulamaya konulan personel kanununda Diyanet İşleri Başkanlığı’nda çalışan personelin yer almasını ve hâfiz olanlara bir derece verilmesini sağlamak üzere çalışması bunun örneklerinden biridir. Devlet kanalıyla sağlayamadığı maddî destekleri, yönetiminde bulunduğu vakıf ve derneklerden sağlamasını bilmiş ve Yüksek İslâm enstitülerinde görev yapan öğretim görevlileri ve asistanlara yapacakları çalışma ve araştırmalarında gerekli desteği de sağlamıştır.

¹ Bu konuyla ilgili çalışmalar için bk. s. ???